

BİRLİKTE

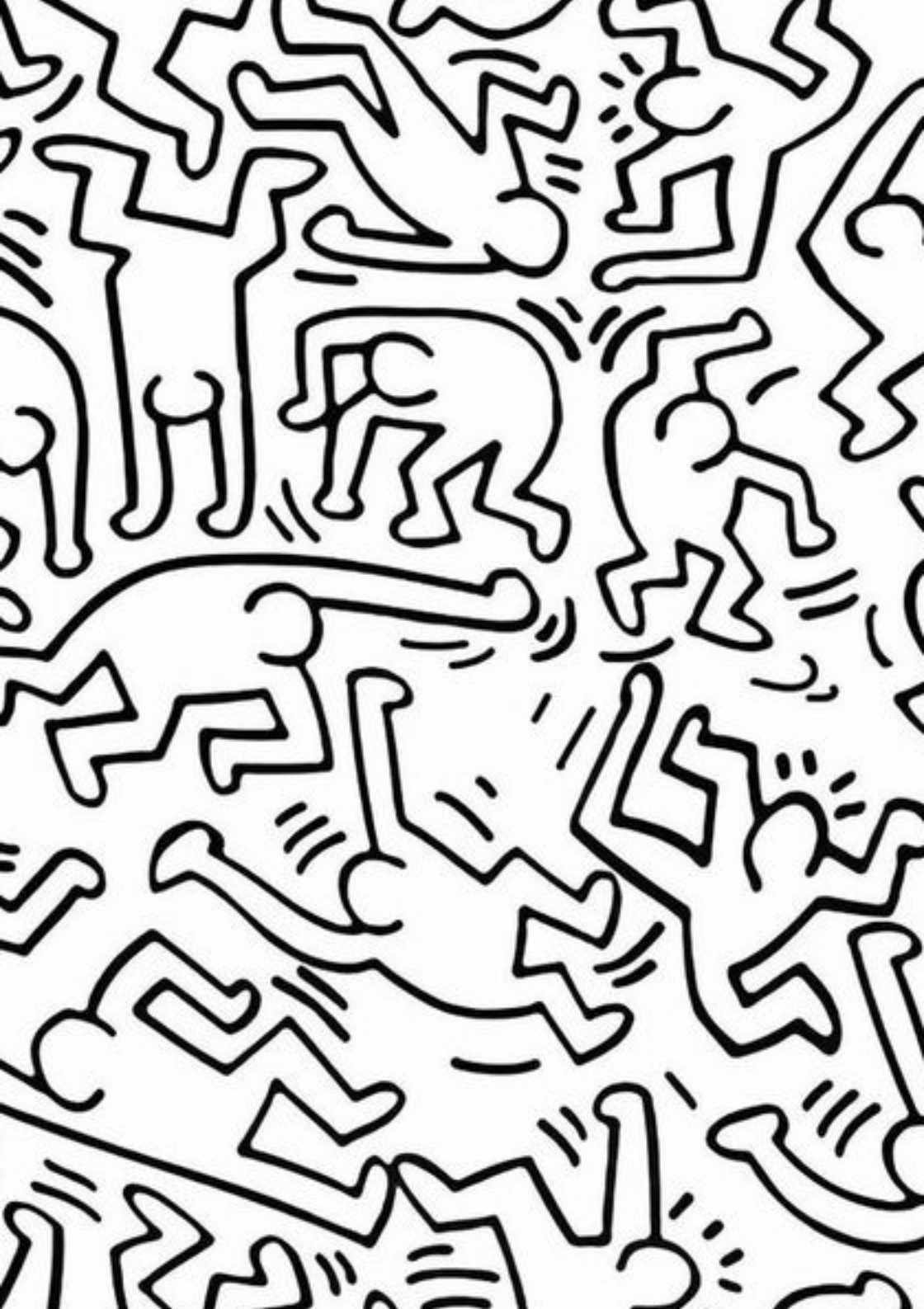
YAŞAMANIN

"Devleti başka ilişkiler kurarak, birbirimize farklı davranarak yıkabiliriz." - Gustav Landauer

ANARŞİST

STRATEJİLERİ

İÇİNDEKİLER

3 • GİRİŞ

5 • ORTAK YAŞAM ALANLARINDA GÜNDELİK İŞLERİN HALLEDİLMESİ

5 • TOPLUMSAL CİNSİYET ETKENİ

7 • SINIFSAK KÖKEN ETKENİ

8 • GÜNDELİK İŞLERDEN KAÇMA BAHANELERİ

10 • EŞİTLİKÇİ VE ETKİLİ BİR İŞBÖLÜMÜNÜN KOŞULU:
ZİHİNSEL YÜKÜ KOLEKTİFLEŞTİRMEK

12 • ZARARDAN ARINDIRILMIŞ BÖLGE PROJESİ

12 • GENEL ÇERÇEVE

14 • TOPLULUK NEDİR?

15 • ZARARDAN ARINDIRILMIŞ BÖLGELER YARATMAK

15 1 - Topluluk Sorumluluğu için Gerekli Şartlar

17 2 - Genel Anlaşma ve Sınırlar

19 3 - Topluluk Sorumluluğu Süreçleri

Anarşistler olarak; tahakküm, şiddet ve sömürden uzak ilişkiler temelinde örgütlenen bir topluma ulaşmayı amaçlıyoruz. Böyle bir topluma ulaşmak için bir devrimin gerekli olduğunu; devletin, özel mülkiyetin, sınıfların ortadan kaldırılması gerektiğini iyi biliyoruz. Ama "Devleti başka ilişkiler kurarak, birbirimize farklı davranarak yıkabiliriz." diyen Gustav Landauer'e de bir o kadar katılıyoruz. Tutumlarımızı, davranışlarımızı ve ilişki kurma tarzlarımızı bugünden dönüştürmeden anarşist bir topluma ulaşamayacağımıza inanıyoruz. Ayrıca, anarşizmle uygunluk içerisinde yaşama ve ilişkiler kurma çabasını bugünden göstermeyi, anarşist bir toplum yaratma amacımız için gerekli olmasının ötesinde de bir sorumluluk olarak görüyoruz. Kısacası, anarşistçe yaşamayı ve anarşistçe bir arada bulunmayı devrim sonrasına ertelenecek bir mesele olarak ya da devrim neticesinde kendiliğinden ulaşılacak bir hedef olarak değerlendirmiyoruz. Bu kitapçığı hazırlamamızın arkasında yatan sebebi, anarşizme dair benimsemekte olduğumuz bu anlayış oluşturuyor.

Kitapçık, biri bizim tarafımızdan yazılmış, diğeri ise İngilizceden çevirmiş olduğumuz iki metinden oluşuyor.

Ortak Yaşam Alanlarında Gündelik İşlerin Halledilmesi başlıklı ilk metin; ortak yaşam alanlarımızda karşımıza çıkan, günlük ihtiyaçların ve ortak yaşamın zorunlu kıldığı gündelik işlerin özgür, eşitlikçi ve sömürden uzak bir şekilde nasıl örgütlenebileceğiyle ilgileniyor. Bu işlerin, anarşistler de dahil olmak üzere, eşitlikçi olma iddiasında bulunan çevreler/örgütler/topluluklar içerisinde de - toplumda hakim olan sömürü ve eşitsizlikleri takip eder bir şekilde- birilerinin üzerine yıkılabildiğini ya da -yine hakim toplumsallıkla ilişkili bir şekilde- önemsiz görülüp savsaklanabildiğini gözlemliyor ve deneyimliyoruz. Üstelik görüyoruz ki, mevcut düzenin ve yıllardır yaşamakta olduğumuz toplumsallaşma sürecinin üzerimizdeki etkisi göz ardı edilerek, salt benimsediğimiz eşitlikçi politik görüş sebebiyle toplumun geri kalanından farklı olarak eşitlikçi ilişkiler

kurduğumuz zannına düşülmesi bu sorunun üzerini örtüyor. Bu metni yazmamızın ve kitapçığa dahil etmemizin sebebini bu gözlem, deneyim ve değerlendirmelerimiz oluşturuyor.

Kitapçığın ikinci metni olan Zarardan Arındırılmış Bölge Projesi başlığını taşıyan (orijinal adı Harm Free Zone Project) çeviri metin ise örgüt ve topluluklarımızı otonomluklarını muhafaza ederken şiddetten azade ve güvenli kılmanın anarşist anlayışla da uygunluk içerisinde olan yolları üzerine eğiliyor. SpiritHouse isimli örgüt tarafından yayınlanan ve Kara Panter'in eski üyelerinden anarşist birisinin de yazarları arasında yer aldığı metin, şiddete uğrayanın/ hayatta kalanın iyilik durumunu ve topluluğun güvenliğini önceleyen ama cezalandırmaya değil dönüşüme dayalı bir güvenlik anlayışı öneriyor. Anarşistler olarak polisin ve hapishanelerin karşısında olduğumuz açık. Bu kurumların şiddeti önlemek bir tarafa onu sistematik bir şekilde yeniden ürettiğini ve güvenli bir toplum yaratmak için kullanılmayacaklarını biliyoruz. Ama, polisin ve hapishanelerin yokluğunda hayatın doğal akışının güvenli ve şiddetten uzak toplumsal ilişkileri kendiliğinden ortaya çıkaracağını farz edemeyiz. Bu ilişkilerin nasıl mümkün olabileceği üzerine düşünmemiz, bu amaç için gerekli mekanizmaları oluşturmak için çabalamamız gerekiyor. Bu çaba, sadece gelecekte ulaşmayı amaçladığımız anarşist toplumun inşası için gerekli değildir; bugünden meydana getirdiğimiz ve anarşist ilkelerle uygunluk içerisinde işlemesini arzu ettiğimiz örgüt ve topluluklarımız için de temel bir gerekliliktir. Değerlendirmemiz o ki; bugün örgüt ve topluluklarımızı nasıl güvenli kılabileceğimiz ve -anarşizmle uygunluk içerisinde- cezalandırmaya değil dönüşüme odaklı bir güvenlik anlayışını nasıl hayata geçirebileceğimiz konusunda elimizde bulunanlar; genellikle pratiğe dair pek az şey söyleyen soyut, genel geçer fikirler ve formüllerdir. Bu metni çevirmemizin ve kitapçığa dahil etmemizin sebebi, söz konusu olduğunu değerlendirdiğimiz bu eksikliğin biraz olsun kapatılmasına katkıda bulunma amacımızdır.

Anarka- Dergi Ekibi

Ortak Yaşam Alanlarında Gündelik İşlerin Halledilmesi

Komünlerde, işgal evlerinde, çadırılı direnişlerde, ya da salt ev arkadaşlığından ileri gelen ortak yaşam pratiğinde, yani konut ve barınak olarak diğer insanlarla paylaştığımız ve ortak yaşam alanı olarak kullanılan her yerde yapılması gereken bir takım gündelik işler söz konusudur. Bunlar kulağa pek basit ve önemsiz gelebilen, genellikle görünmez olan ama yaşamın idamesinde ve yeniden üretiminde temel bir yere sahip, ciddi bir örgütlenme ve emek sarfı gerektiren işlerdir. Ortak alanların temiz ve düzenli tutulması, yatakların yahut çadır ve tulumların toplanması, yemek yapma, sofranın kurma-kaldırma, bulaşık yıkama-yıkama dizme, çamaşır yıkama, yıkanan çamaşırları asma-toplama-kaldırma gibi kelimenin tam anlamıyla gündelik işlerden bahsediyoruz. Bu işlerin önemsiz görülmesi ya da bir şekilde hallolacaklarının farz edilmesi, çok fazla örnekte hayli can sıkıcı bir sorun olarak karşımıza çıkar: (i) önemsenmeyen bu işler ya birilerinin üzerine yığılarak emek sömürsü vasıtasına dönüşür ya da (ii) kimse tarafından yapılmadıkları için ortak yaşam alanlarının kullanışsız, işlevsiz ve sağlıksız bir hal aldığı, dahası ortak kaynakların israfıyla sonuçlanan bir durum ortaya çıkar. İşlerin eşitlikçi olmayan bir iş bölümüyle gerçekleştirilmesinin büyük bir sorun olduğu barizdir. Ama, aynı zamanda, işlerin aksaması ve yapılmaması da önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Etkeni

Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, bu işlerin üzerine yığıldığı kimseler, çoğu durumda kadınlar ya da kadın okunan kişilerdir. Zira, bahsettiklerimiz, içinde yaşadığımız ataerkil toplumda kadınlar tarafından yapılması beklenen ve genellikle onlar tarafından ve temelde ücretsiz olarak yapılan işlerdir. Bu işler, ciddi bir emek

sömürsünün konusunu oluşturur. Ancak, bu sömürü, fabrikalarda ve tarlalarda gerçekleştirilen ücretli emek sömürsüne kıyasla görünmez bir haldedir. Bu yüzden, söz konusu sömürü biçimi, ev içi görünmez emek sömürsü olarak adlandırılır. Ama bu emeğin ve onun sömürsünün görünmezliği, ev içi işlerin önemsiz olmalarından ötürü değildir. Görünmezlikleri, kadın işi olarak görülmelerinden ve esas itibarıyla kadınlar tarafından ücretsiz olarak yapılmalarından dolayı kültürel olarak değersizleştirilmelerinin sonucudur. Yoksa, yaşamın yeniden üretiminde fabrikalarda ve tarlalarda yapılan işler kadar önemli bir yer işgal ederler. Dahası, işyerinde sarf edilen emek gücünün yeniden üretimini sağlayarak, fabrikalarda ve tarlalarda yapılan işlerin yapılabilmesinin de koşulunu oluştururlar. Açacak olursak; fabrikada yahut tarlada çalışan işçinin çalışmasını sürdürebilmek için dinlenmesi, işgünü sürecinde tükenmiş olan zihinsel ve fiziksel güçlerini toplaması evde ve genellikle kadınlar tarafından yapılan ev içi işler sayesinde mümkün olur. Ev içi emeğin görünmezliği, kadınların bakış açısını da koşullayacak şekilde, bütün bir toplum için geçerlilik taşıyan bir olgu olsa da, bu işler en başta (natrans) erkekler için görünmezdir. Çünkü, genellikle, yaşamak için emek gücünü satmak durumunda bulunan bir proleter olduğunda dahi, bu işler erkek için kadınlar tarafından yapılır.

Taşıdıkları büyük öneme rağmen ev içi işlerin politik ortamlarımızda da önemsiz addedilmelerinin ve görünmez olmalarının toplumsal ölçekte işleyen ataerki iktidar ve sömürü ilişkileri ile bir alakası bulunmadığını ileri sürmek pek gerçekçi ve inandırıcı değildir. Bu yüzden, bu işlere bakış şeklimizin problematize edilmesi ve sorgulanması, politik ortamlarımızda da varlığını devam ettiren ataerki ve cinsiyetçilikle mücadele etmek bakımından özellikle önemlidir. Açıktır ki, bu sorgulama, söz konusu bağlamda sömüren konumunu işgal etmeye en müsait durumda bulunanlar onlar olduğundan ötürü, erkeklerin bilhassa aktif çaba göstermesi gereken bir meseledir. Gerçekten de, toplumsal ölçekte geçerli olan durum, ataerki ve cinsiyetçi ilişkilerin reddedildiği ifade edilen, hatta

meselenin teorisi konusunda da hiç fena olunmayan politik ortamlarımızda da karşımıza çıkabilmektedir. Ayrıca, pek çok kişinin kendi deneyimleri üzerinden doğrulayabileceği bu olgu, coğrafyamıza mahsus değildir. Mesela, Madrid'de 1986 yılında ortaya çıkan ve Asamblea de Okupas (İşgalciler Meclisi) adındaki işgalci örgütlenmesine katılarak karma işgal evlerinde varlık gösteren kadın kolektifi Lugadura, bu konudaki deneyimini şöyle aktarmaktadır:

“Biz, mülk işgal eden ve İşgalciler Meclisine Katılan bir grup kadıydık. Bir süre sonra çok net toplumsal cinsiyet rolleri kurulduğunu fark ettik. (...) Bu süre zarfında bizim de aynı rolleri ve kalıpları yinelediğimizi gördük: kadınlar temizlik yapıp saç keserken erkekler barikatlardaydı, ağaç kesiyorlardı...”

Ataerki ve cinsiyetçilik karşıtlığının söylemde ve teoride benimsenmesi, samimiyet taşıdığına dahi, gündelik hayattaki eril ve cinsiyetçi pratiklerin dönüştüğü anlamına gelmemektedir. Bu durum, 1986 yılında Barcelona'da Les Tenses adındaki işgalci grubu tarafından yayınlanan “Neden özgürleştirilmiş alanlarda cinsiyetçilik hakkında konuşuyoruz?” adlı kitapçıkta şu şekilde ifade edilmektedir:

“Çünkü kapitalist ve ataerki bir toplumda yaşıyoruz ve bu sisteme bir alternatif oluşturmak istiyoruz; ilk önce kendimizi değiştirmemiz gerekiyor. Hayata, ilişkilere, cinselliğe dair anlayışlarımızı. (...) Zor olan bunun nasıl yapılacağını teorileştirmeye çalışmak değil, pratikte bunu gerçekleştirmektir.”

Sınıfsal Köken Etkeni

Toplumsal cinsiyet, işbölümü meselesinin önemli bir yönüdür ama asla tamamı değildir. Gündelik işlerdeki işbölümünün eşitlik ilkesine aykırı bir şekilde gerçekleşmesinden ileri gelen emek sömürsünden bahsederken sınıfsal köken olgusundan da mutlaka bahsetmek gerekir. Çünkü, kendilerinin yapması gereken işler onlar için başkaları tarafından yapılanlar sadece erkekler değildir. Ekonomik olarak ayrıcalıklı konumda bulunanlar için de aynı durum geçerlidir.

Bundan dolayı, sınıf perspektifini de işin içine dahil ettiğimizde, mesele daha karmaşık hale gelir ve salt toplumsal cinsiyet perspektifinden baktığımızda sömürülen olarak görünen birisi, bu sefer sömüren olarak karşımıza çıkabilir. Anti-kapitalist politik ortamlarda orta sınıf ailelere mensup pek çok kişi bulunmaktadır. Orta sınıf aileler, ev içi işlerin hizmetlilere yaptırılmasının yaygın olduğu ailelerdir. Bu ailelerde, kadınlar hizmetli çalıştırılması yoluyla ev içi işler üzerinden emek sömürüsüne maruz kalmaktan önemli ölçüde kurtulabilmektedir. Ancak, bu kurtuluş, işlerin kadınla erkek arasında eşitlikçi bir şekilde bölüşülmesiyle değil, bu işlerin her iki taraf için de, genellikle kadın olan, bir başkası tarafından yapılmasıyla, yani yine emek sömürüsü üzerinden gerçekleşmektedir. Orta sınıf kökenli kişilerin politik ortamlarda alt sınıftan kişilerle kurduğu ilişki, bir işçi-işveren ilişkisi olmasa da orta sınıf yaşamının getirmiş olduğu alışkanlıklar, kolektif olarak yapılması gereken işlerde gereken sorumluluğu almama ve bu işleri başkalarının üzerine yıkma davranışına yol açabilir. Bu yüzden, ekonomik olarak ayrıcalıklı sınıflardan gelen kişilerin, başka bakımlardan ezilen konumunda bulunsalar da, alışkanlıklarını ve işbölümüne katılımlarını aktif olarak sorgulamaları gerekir. İktidar ve sömürü ilişkileri tek bir perspektifle açıklanamayacak kadar karmaşıktır ve bunlara karşı ihtiyatımızı kaybetmemek adına indirgemeci tahlillerde bulunmaktan kaçınmamız gerekir. Yine bir işgal grubu olan X_Y'nin sorduğu şu sorular, böyle bir indirgemeciliğe düşmeme ihtiyatını ifade eder ve, tüm dünyada bariz bir gerçeklik olan ataerki tahakküm ve sömürüyü önemsiz görme yanılığısına da düşmemeye dikkat ederek, bizim de sormamız gereken türden sorulardır:

"Bir kadın grubunda, feminist yaklaşımların öne sürdüğü gibi, hiyerarşi gerçekten de çok daha mı azdır? Yoksa belli tavırlar ve davranış kalıpları, bir kişinin kategorize edilmiş cinsiyetinden daha mı geçerlidir?"

Gündelik İşlerden Kaçma Bahaneleri

"Ben rahatsız olmuyorum, sen/siz rahatsız oluyorsun/uz" / "Benim temizlik ve düzenlilik anlayışım farklı"

Pislikten ve dağınıklıktan rahatsız olup olmamamız ya da rahatsız olma seviyemiz, belki odamız gibi bize mahsus alanların temizlik ve düzeni söz konusu olduğunda iş yapıp yapmamak için geçerli ölçüt olabilir. Fakat, ortak alanlardan bahsettiğimizde, böyle öznel bir ölçütün geçerliliği yoktur. Rahatsızlık seviyemizden bağımsız olarak, ortak alanların; işlevselliklerini koruyacak, kullanışlı ve sağlıklı kalmalarını mümkün kılacak asgari bir temizlik ve düzenlilik içerisinde tutulmaları gerekir. Ayrıca, pisliğin ve dağınıklığın bizi hangi seviyede rahatsız ettiği, toplumsal cinsiyetle oldukça ilişkilidir. Toplumsallaşmaları sonucu, kadınlar, pisliğin ve dağınıklığın daha fazla farkında olma ve bundan daha fazla rahatsız olma eğiliminde olurken, erkekler tersi yönde eğilim gösterirler. Bundan dolayı, iş yapmak için harekete geçiren etken rahatsızlık seviyesi olduğunda, işlerin üzerine kaldığı kimseler yine kadın toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda toplumsallaştırılmış kişiler olacaktır.

“Yapacağım ama istediğim zaman; burada gönüllük esasıyla iş yapmıyor muyuz?”

Gönüllülük ilkesi, sorumluluk duygusuyla bir arada bulunduğu takdirde bir anlama ve işlerliğe sahip olur. Bu bağlamda ise, sorumluluk duygusuyla hareket etmek; müşterek yaşamın gereği olarak kolektif bir şekilde üstlenilmesi gereken işlerin aksamamasına ve yoldaşlarımızın üzerine yıkılmamasına itina göstermekle olur. Biz iş yapmayı isteyene kadar sorumluluğunu paylaştığımız işlerin yapılması gereken zaman geçiyor, işler aksıyor ya da başkalarının üzerine kalıyorsa, burada söz konusu olan, gönüllülük ilkesi doğrultusunda özgür inisiyatifle iş yapmak değildir; gönüllülük ilkesi araçsallaştırılarak sorumsuzca ve birlikte yaşadığımız insanları gözetmeyen bir davranış biçiminin meşrulaştırılmasıdır.

“Kimse yapmamı söylemedi, söylense yapardım”

Genellikle erkeklerden duyduğumuz bu bahane, ev içi emeğin en görünmez olan yönüne işaret eder: zihinsel yük. Zihinsel yük;

ihtiyaçların ve yapılması gereken işlerin neler olduğunun takip ve tespit edilmesi, ihtiyaçların ne zamana kadar sağlanması ve işlerin ne zaman yapılması gerektiğine karar verilmesi, bunlar diğer kişi ya da kişilere bildirilerek iş bölümünün gerçekleştirilmesi ve iş bölümü sonrasında ise yapılması gerekenlerin yapılıp yapılmadığının kontrol edilmesi gibi yönleri olan bir emek sürecine işaret eder. Buradaki emek, işlerin örgütlenmesi sürecinin bizzat kendisidir. İşler fiziksel olarak yapılacağı zaman başlamaz ve yapılmalarıyla bitmez. Sürekli bir takip, dikkat ve düşünme gerektirir. Bu yüzden ayrıca zaman alıcı ve yorucu bir nitelik arz eder.

Eşitlikçi ve etkili bir işbölümünün koşulu: zihinsel yükü kolektifleştirmek

Eşitlikçi bir iş bölümünün gerçekleştirilmesinin kilit noktasının zihinsel yükün kolektifleştirilmesi olduğunu söyleyebiliriz. Zira, zihinsel yük kolektifleştirilmediğinde, işlerin fiziksel yönü eşit bir iş bölümüyle gerçekleştirildiğinde bile, birisine ya da birilerine çok daha fazla emek yükü düşecektir. Etkili ve işler bir işbölümünün koşulu da zihinsel yükün kolektifleştirilmesidir. Çünkü, birisinin ya da, kalabalık toplamlarda, az sayıda kişinin bu emeği sürekli olarak yeterli ve etkili bir şekilde vermesi güç olduğundan dolayı, ihtiyaçların karşılanamaması ve işlerin aksamaması durumu ortaya çıkacaktır. Ayrıca, zihinsel yükün üzerine kaldığı kimseler, kendilerini başkalarına ne yapmalarını söyleyen ve işlerin aksamamasını sağlamak için onları denetleyen bir konumda bulabilirler. Böyle bir sonucun ortaya çıkması, ilişkilerini eşitlikçi ve özgürlükçü yönde inşa etmek isteyen insanlar için elbette istenmez ve oldukça rahatsız edici bir durum olacaktır. Ancak, çözüm, işleri ve işbölümünü bir tarafa bırakmak değildir. Çözüm, her birimizin sorumluluk almasıyla eşitlikçi ve özgür bir iş bölümünü var etmektir.

Zarardan Arındırılmış Bölge Projesi

Genel Çerçeve

Topluluk hesap verebilirliği, topluluk üyelerinin zarardan azade bir düşünme şeklini benimseme kabiliyet ve isteklerine işaret eder. Bu; zararı önlemek, zarar meydana geldiğinde doğrudan müdahale etmek, topluluk üyeleri arasındaki zararı onarmak ve bireysel ve kolektif ilişkileri dönüştürmek için mekanizmalar geliştirmeyi içerir.

Otonom topluluklar, toplum içi/topluluklar arası/kişiler arası[1] zararlarla kolektif bir şekilde ve devlet temsilcilerinin müdahalesi olmaksızın ilgilenirler. Toplumsal zararlar başa çıkma biçimleri, devletin bizimle ve topluluklarımızla muhatap olma biçimini taklit etmez, aksine bu biçimi sekteye uğratar. Topluluğun iyilik durumu ve ne kadar güçlü olduğu, toplumsal zararı ele alma süreçlerine rehberlik eder.

Cezaevi Endüstriyel Kompleksi; cezaevleri, polis, cezaevlerini inşa eden ve bunlara hizmet veren şirketler ile tarihteki en büyük mahkûm nüfusunu yaratan hukuk sisteminin bir bileşimini ifade eder.

Zarardan Arındırılmış Bölge oluşturulması, cezaevi endüstriyel

---

[1] "Kişiler arası zarar" ile bir kişiye bir başkası tarafından verilen zararı kastediyoruz (örneğin birinin bir başkasını dövmesi). "Topluluk içi zarar" ile topluluk üyelerine verilen ve topluluğun bu konuda hiçbir şey yapmayarak göz yumduğu zararları (örneğin ensesti çevreleyen toplumsal sessizlik) veya topluluk tarafından kendi üyelerine genellikle devletin desteğiyle uygulanan zararları (örneğin çete üyelerinin dışlanması) kastediyoruz. Toplum içi zararlar, doğrudan ya da bireyler, gruplar, topluluklar veya devlet tarafından işlenen zararlara göz yummak suretiyle daha geniş toplum tarafından işlenen zararları ifade eder (örneğin: kirlilik yoluyla sağlık riskleri yaratmak; beyaz olmayan insanların kitlesel olarak kısırlaştırılması; veya ırkçılık, kişiden kişiye, devlet tarafından, gruplar tarafından ve ekonominin örgütlenmesinde yapılan bir zarardır). Çoğu zaman kişiler arası zarar mümkündür çünkü bu zarar, onu destekleyen, teşvik eden ve hatta ödüllendiren toplumsal ve sosyal bir ortamda meydana gelir. Belirli zarar vakalarına müdahale ederken, yalnızca kişiler arası değil, aynı zamanda toplum içi ve toplum içi faktörlere de odaklanmamız önemlidir.

kompleksini ortadan kaldırma ve birbirimize davranış biçimlerimizi dönüştürme mücadelesinde, topluluk özerkliği ve öz-belirlenimi inşa etmenin tarihsel sürecidir ve topluluk oluşturma sürecinden ayrı düşünülemez.

Bu sürecin yalıtık haldeki bireyler tarafından gerçekleştirilemeyeceği açıktır. Zarardan Arındırılmış Bölge [projesi] ve toplumsal zararlar topluluktan izole haldeki bireyleri sorumlu tutarak baş etmeye çalışma girişimleri arasındaki en temel fark budur.

Cezaevi endüstriyel kompleksini ortadan kaldırmak, içinde yaşadığımız toplumu oluşturan şiddetli güç ilişkilerini sona erdirmek demektir. Dolayısıyla, hapisane sanayi kompleksine karşı mücadele aynı zamanda bundan en ağır şekilde etkilenenler, yani ezilen toplulukları oluşturanlar arasındaki ilişkileri dönüştürme mücadelesidir.

Topluluk otonomisini gerçekleştirmek, baskıcı devletten bağımsız ve kendi yönünü tayin etme kabiliyetine sahip topluluklar yaratmak demektir. Otonom topluluklar olarak, toplumumuzdaki hapisane sanayi kompleksini ortadan kaldırmak için son derece gelişmiş bir konumda bulunuyoruz. Çünkü otonom topluluklar olarak birbirimizle olan ilişkilerimizde ırkçılık, cinsiyetçilik, sınıfçılık, homofobi ve toplumun diğer baskıcı yönleri tarafından yönlendirilmiyoruz. Bu sayede vizyonumuz daha net ve kolektif olarak daha güçlüyüz. ırkçılık, cinsiyetçilik, sınıfçılık, homofobi ve diğer baskı biçimleri topluluk üyeleri tarafından içselleştirildiği ve birbirimizle olan ilişkilerimizi düzenlediği ölçüde, topluluk otonomisi elde edilemez.

Topluluk otonomisine ulaşmak, benliklerimizi, birbirimizle olan ilişkilerimizi ve topluluklarımızı dönüştürmemizi gerektirir. Dolayısıyla; baskının içselleştirilmesiyle, yani devletin bizim için tasarladığı birbirimizi görme ve birbirimize davranma biçimleriyle her güne yayılan ve uzun erimli bir çaba ile mücadele etmemizi

gerektirir. Aynı zamanda; içselleştirilmiş baskıdan kurtularak otonom bir topluluğu mümkün kılan ve bundan fayda sağlayanlar olarak birbirimize dair olumlu bir anlayış geliştirmemiz gerekir.

Topluluk Nedir?

Ezilenlerin "toplulukları" derken, ortak günlük yaşam, ortak tarih, ortak kimlik, ortak mücadele, ortak direniş ya da ortak bir gelecek tahayyülüne sahip kimselerin oluşturdukları toplulukları kastediyoruz. [Bu toplulukları oluştururken] Genellikle, hâlihazırda birlik veya dayanışma içinde olmayan, parçalanmış, dağılmış ve çoğu zaman topluluk olarak kendilerinin farkında olmayan topluluklarla başlarız. Dayanışma, topluluk yatırımından doğar. Topluluk üyeleri bir topluluğa yatırımın derecelerini ve biçimlerini deneyimlerler: bir yer duygusu, aidiyet, destek, arkadaşlık, hayatta kalmak için ortak stratejiler ve nadiren de olsa ortak kimlik deneyimleri yaşarlar.

Zarardan Arındırılmış Bölgeler oluşturma sürecinde belirli toplulukları düşündüğümüzde şunu sorarız:

Topluluk ne kadar büyük? Az ya da çok net sınırları var mı? Birisi birinden kötü muamele görürse, o kişinin topluluk üyesi olup olmadığını belirlemek ne kadar kolay olacak? Topluluğun bir kısmını tartışma için bir araya getirmek ne kadar kolay olacak? Bu tür toplantılar için yerler var mı? Topluluk üyeleri en son ne zaman tartışma için bir araya 7geldi? Topluluk ile topluluğun belirli örgütlenmeleri arasındaki ilişki nedir? Topluluk üyeleri, bu örgütlenmelerin bir parçasını oluşturuyor mu? Bu örgütlenmeler, topluluk içi çatışmalara müdahale ediyor mu? Örgütlenmelerin toplanmak için kendilerine ait yerleri var mı? Topluluk üyeleri topluluğa katkıda bulunuyor mu? Hangi yollarla? Yardımlaşma ve tavsiye alma konusunda birbirlerine güveniyorlar mı? Çocuk bakımı için? Okulda, aldıkları sağlık hizmetlerinde vs. bir şeyleri değiştirmek için? İnsanlar topluluğun ekonomisi hakkında bir fikre sahip mi? İnsanlar belirli işlerde çalışan insanların kimler tarafından işe alındığını biliyor mu? Para ve diğer ihtiyaçlar nasıl sağlanıyor? İnsanlar

birbirleriyle nerede konuşuyor? Ne hakkında? Onları ne ilgilendirir? Neyi önemsiyorlar? Kendileri hakkında bunu biliyorlar mı? Birbirlerini ne ölçüde güvenebilecekleri insanlar olarak görüyorlar? Kadınların toplumdaki mevcut rolleri nelerdir? Kadınlar topluluk meselelerinde erkeklerden daha mı aktif? Topluluğu oluşturan farklı gruplar nasıl geçiniyor? İnsanların diğer topluluklarla olan ilişkileri nasıl?

Zarardan Arındırılmış Bölgeler yaratırken buradaki soruların ortaya koyduğuna benzer bir konuşmayla sürece başlamamız gerekir. Soruların formüle edilmesi, önemli bir başlangıç noktasıdır. Bu sorular topluluğun bir ölçütü değildir; daha ziyade, onlara verilen cevaplar, Zarardan Arındırılmış Bölge oluşturma sürecinin neye benzeyeceğini veya neleri gerektirdiğini belirleyecektir. Zarardan Arındırılmış Bölge haline gelmek isteyebilecek toplulukları belirlemeye çalışırken bu listeyi daha karmaşık ve işlevsel hale getirebiliriz.

Zarardan Arındırılmış Bölgeler Yaratmak

1- Topluluk Sorumluluğu için Gerekli Şartlar

Topluluğun üyelerinin kendilerini topluluk içindeki sosyal zararlara dair sorumlu hissetmelerinin mümkün olması için topluluk içinde bazı topluluk sorumluluğu şartlarının karşılanması gerekir:

- Topluluğa bağlılık
- Devamlı diyalog
- Vizyon ve Umut

Topluluk ne kadar otonom, bağımsız ve kendini yöneten konuma gelirse bu şartların sağlanabilirliği o kadar artacaktır. Bu şartların sağlanması herhangi bir ezilen topluluk için, başlı başına hatırı sayılır iyileşme sağlayacaktır.

Zarardan Arındırılmış Bölgeler Projesi için şu iki koşulun anlaşılması önem arz ediyor:

- Bahsi geçen Şartlar sağlanmadıysa topluluk sorumlu bir konumda bulunamaz. Eğer belli bir yatırım, diyalog, vizyon ve umut yoksa gereken durumlarda araya giremez, zararı engelleyemez, bir öz-dönüşüme baŐlayamazlar.
- Şartlar sadece topluluk onları sorumlu olabilecekleri duruma getirecek sürecin içindeyse tamamen ulaŐılabilir hale gelir.

Sonuç olarak, topluluğun sorumluluk sahibi olduğu süreçle, bu sorumluluğu mümkün kılan koŐullar arasında önemli bir karşılıklı ilişki vardır. Süreç ne kadar topluluğun yapısıyla kaynaŐık hale gelirse Şartlar da o kadar hayata geçer, aynısı tersi durum için de söylenebilir.

Bu koŐullar topluluğun kendini topluluk içinde gerçekleŐen toplumsal zararlardan sorumlu olarak algılaması için neden gerekli?

Daha önce topluluğa bir bağlılığı olmayan, bir bağ hissetmeyen kişiler topluluğun iyiliği için hayatlarına yapılan müdahaleleri neden dinlesin ve riayet etsin ki? Topluluğa hiçbir bağlılıkları olmadığı için bu müdahaleleri gayet de bir taciz olarak algılayıp görmezden gelebilir veya herhangi bir kayba uğramadan topluluğu terk edebilirler. Eğer bir kişinin topluluğa dair aidiyet hisleri varsa veya insanlarla önemli ihtiyaçlarını karŐılayabildięi bir dayanışma ağı yahut buna dair bir mazisi varsa, topluluğa verdiği zararları durdurmak için yapılan müdahaleleri kabul edebilir. Kişi bu Őartlarda süreçten iyi bir sonuç çıkabileceğini, bu sonucun da kendindeki ve diğerleriyle iliŐkilenmesindeki deęiŐime bağlı olduğunu görebilir. Dahası zararın farkına varmakla baŐlayacak bu öz-deęiŐim süreciyle ili dıŐlı olabilmek için kişinin topluluğa ve topluluğa bir yesi olarak kendine dair bir vizyonu olması gerekir. Ama vizyonun kendisi, bu vizyona ulaŐılabileceęine dair umut yoksa bizi motive etmeye yetmez. Bunların hiçbiri diyalogun yokluğunda mümkün değildir.

2- Genel Anlaşma[2] ve Sınırlar

Sorumluluk için gereken şartların sağlanması son derece önemli çünkü insanların, insanlar arasındaki anlaşmazlıklara veya topluluk içindeki şiddete topluluk adına müdahil olup olmayacakları konusunda anlaşma içinde olması gerekli. Fakat böyle bir anlaşmaya varmak diyalog, topluluğa bağlılık, vizyon ve bu vizyona dair umut olmadan mümkün olamaz. Böyle bir anlaşma olmadan topluluktaki herhangi biri neden diğerlerinin kişisel meselelerine karışmasına izin versin? Neden kendisini diğerlerinin ellerine bıraksın? Topluluk sorumluluğu için gereken şartlar tam da topluluğu otonom hale getirecek bu komünal anlaşmanın inşa edilebilmesi için gereklidir. Kişi ve aynı zamanda müdahil olan diğer kişiler topluluğa bağlılık hissetmediği ve zarar durumunda ne yapılacağı ile ilgili ilkelerde hemfikir olmadığı sürece, süreç başlayamaz bile.

O zaman görebiliyoruz ki, topluluğun bir üyesi olma ve bağlılık hissetmeye dayanarak, toplulukların bu zararı önleme işine ciddiyetle sarılabilmeleri için kayda değer ve devamlı bir diyalogun başlatılması gerekir. Başlangıç seviyesindeki anlaşma ilkelerinde hemfikir olabilmek topluluk içi örgütlülüğü ve aynı zaman diyalog ve tabandan eğitim için fırsatlar yaratılması bir gereklilik. Bu ilkelerin geliştirilmesi, başlangıçtaki vizyon ve umudun geliştirilmesiyle bağlantılı olmalı.

Bir defa grup topluluk sorumluluğu için gereken şartlar üstüne topluluk üyelerinin aralarında demokratik olarak ulaşılmış anlaşmalar yapılması mümkün olabilecek kadar çalıştı mı, o zaman grup Zarardan Uzak Alanlar yaratmak için gerekli olan anlaşmalar yapmak üstüne çalışmaya başlayacaktır.

Çoğu Genel Anlaşma şu şekilde başlar:

---

[2] Anlaşmaya varmak derken bir sözleşmeden değil ortaklaşma, bir ortak akıl içinde olma, hemfikir olma durumlarından bahsediyoruz.

- Topluluk üyelerinin kendilerine ve birbirlerine verdikleri zararların hayatlarını oluşturan sosyal şartlardan kaynaklandığına dair bir farkındalık
- Zarar getirecek durumlara müdahil olunmasının, bu durumların önlenmesinin, ortaya çıkan zararın onarılmasının ve bu süreç içinde topluluğun ve üyelerinin dönüşmesinin yararlarına dair bir farkındalık
- Müdahale, onarım, önlem ve dönüşüm süreçlerine ve bunların birbirleriyle ilişkisine dair genel ve oturmuş bir anlayış hali

Topluluk kendisini ve üyelerini bu süreçleri kullanarak zarar durumlarında sorumlu tutmak konusunda demokratik olarak anlaşmaya vardığında, şunlara dair kararlar alır:

- Hangi belirli zararlar topluluk içinde bu süreçlerle dönüştürülecek ve hangileri bu süreçlere dahil edilmeyecek: yani topluluk sorumluluk sınırlarının neler olduğuna karar verecek.
- Topluluk içinde ve onun üyeleri tarafından, her bir zarar türü için bu süreçler nasıl ve kimler tarafından işletilecek.

Zarardan Arındırılmış Bölge Projesi bu anlaşmalara varılabilmesi için projeye aşına ve dâhiliyesi olan topluluk üyelerinin ve organizasyonların kullanmayı seçtiği katılımcı araştırma yapmak, kitapçık, anket veya benzeri materyalleri yeniden üretmek gibi yöntemlere hâkim, popüler eğitimcileri topluluklara getirmeye hazır. Küçük gruplar halinde diyaloglar, teke tek diyaloglar, forumlar, popüler eğitim atölyeleri, katılımcı araştırmalar, insanları bir araya getirmek için şenlikli buluşmalar, bilgi içeren gazeteler veya bültenleri ve bunlar gibi araçların kullanımını hayal ediyoruz. Bu araçların hiçbiri etraflı tartışmalar olmadan gerçekleşmeyecek. Bu noktada Zarardan Arındırılmış Bölge projesinin üyelerinin kendilerini uzun erimli bir süreç için adadıklarını ve aynı zamanda kendilerini ve emeklerini projeye adanmış insanlarla çalıştığımızı ifade etmemiz gerekiyor. Topluluklara, onların üyelerine, fikirlerine ve katkılarına duyduğumuz saygı bu projeyi motive eden önemli bir faktör.

3- Topluluk Sorumluluğu süreçleri

Bu süreçlerin içindeki vizyoner adımı vurgulamamız önemli. Kendimize daha geniş haliyle toplumun insanlarımıza ve topluluklarımıza devamlı, yaygın ve sistemik bir şekilde zarar verdiğini ve bunun sorumluluğunu üstüne almadığını hatırlattıkça bunu açık hale getiriyoruz.

Bir topluluk dört süreç dâhilinde üyelerine karşı sorumludur:

- Müdahale süreci
- Onarım süreci
- Önleme süreci
- Dönüşüm süreci

Bu süreçler **birbirlerinden ayırdıkları takdirde anlamları ve güçleri değişecek** biçimde birbirlerine bağlı süreçler olarak anlaşılmalıdır. Müdahale ve onarım süreçlerini harekete niyetin cezalandırıcı değil dönüştürücü bir doğada olduğunun anlaşılması önemlidir, bu süreçler doğası gereği bir vizyon ve umut gerektirir.

Zarar verici edimler topluluk içindeki farklı kişiler tarafından tekrar tekrar hayata geçirilebilecek eylemler olabileceğinde- mesela tecavüz, dayak, hırsızlık - müdahale süreci bu eylemlerinin kamusal bir şekilde kınanması şeklinde hayat bulabilir. Bu gibi durumlarda önleme ve müdahalenin bağlantılı olduğu açıkça görünebiliyor. Kamusal ve komünal şekilde yapılan kınama birbimize nasıl davrandığımızın yeniden düşünülmesi ve değiştirilmesi ile birliktelik içinde gerçekleştirildiğinde kamusal utandırmadan ayrışır.

Bir kişinin diğer bir kişiye zararlı veya şiddet içeren davranışlarda bulunarak zarar verdiği kişilerarası bir durumu ele alalım. Fail, topluluk tarafından şu şekilde düşünölmelidir;

kişi topluluğun ayrılmaz bir parçasıdır,

tarihten gelen ve şuan da devam eden baskı ve zulüm tarafından fikirleri, tutkuları, kendini algılayışı ve ilişkilenmeleri etkileniyordur,

bu baskı sebebiyle pasifize edilmiş konumda değildir,

aksiyon alma, arzu duyma, farklı düşünme ve bunun sonucu olarak başkaldırma yetisine sahiptir,

topluluğun bir aynasıdır,

topluluğa umut verendir.

Fail baskıların karşısında pasif bir ezilen konumunda olmadığından onu zararlı bir davranışı için sorumlu tutabiliriz. Eşzamanlı bir şekilde kendimizi de topluluk ile birlikte baskıcı sosyal uygulamalar, ilişkiler ve kurumlara alternatif yaratmak üzere sorumlu tutabiliriz.

Bu süreçlerde hem fail, hem zarar gören topluluk üyesi hem de topluluk dikkate alınır. Topluluk; zararı durdurmak, onarmak, her bir kişiyi dönüştürmek ve daha fazla zararın oluşmasını önlemek için duruma müdahale ettiğinde, sürece dahil olan söz konusu kişiler ve topluluğun bizzat kendisi bir dönüşüm geçirir.

Topluluğun müdahalesi zararı durdurur. Ayrıca, failin eyleminin zararlı niteliğini ya da teşkil ettiği şiddeti kabul etmesini, baskı koşullarına rağmen eylemin sorumluluğunu almasını, bu eylem ile baskıcı toplumsal bağlam arasındaki ilişkiyi anlamasını mümkün kılar. Bu müdahale sürecinden geçmek, bizim için mümkün olan en etkili topluluk eğitimi biçimlerinden biridir. Zararı tanımlama ve durdurma konusundaki eğitim, daha fazla zararın ortaya çıkmasını önlemek bakımından temeldir.

Müdahale ve onarım arasındaki karşılıklı ilişkinin de anlaşılması gerekir. Müdahale, onarımın yokluğunda faili eylemin sebep olduğu zararın derinlikli bir kavrayışından yoksun bırakır. Zararı onarmak;

zarardan etkilenen kişinin, zararın gerçekleşmesinden önceki durumunun ötesine geçen olanakların bulunduğu bir konuma gelmek zorunda olduğu anlamına gelir. Bu, salt önceki duruma geri dönme meselesi değildir. Onarımda, zarar gören kişi, topluluğun aynası olarak, onun ayrılmaz bir parçası, topluluk için ümidi canlı tutan, bütünü var edebilen, kişiler arası ilişkilerde ve komünal anlamda daha sağlıklı bir duruma getirilebilecek birisi olarak görülmelidir. İyileşme işi; her bir üyenin iyilik durumuna önem verilen bir duruma ulaşılması anlamını taşıyan komünal bir dönüşüm sürecidir. O zaman, müdahalenin bir yandan onarımla, diğer yandan ise dönüşümle olan derin bağlantısını görebiliriz. Ama ayrıca önleme işinin nasıl yapıldığını da görebiliriz. Topluluk üyeleri, diğerlerine zarar vermenin uzun vadeli sonuçlarının; müdahale, onarım ve dönüşüm işinin öneminin kavrayışına erişirler ve zararın kendisine dair farklı bir perspektif edinirler. Yarı-kamusal iletişim ve diyalog, önleme işini pekiştirebilir.

Topluluk hesap verebilirliği; dönüşümü es geçerek, müdahale ve onarımda durup kalmaz. Ya da, daha doğru bir ifadeyle, zarar verme kapasitesi ve oluşturulan zarar dokunulmadan bırakılamayacağı için, dönüşüm olmadan müdahale gerçek anlamıyla gerçekleşmez. Dahası, onarım sürecinde failin kendini topluluğun zarar gören kişi için yeniden inşa edilmesinde aktif bir katılımcı olarak görmesi gerektiği için, failin derinlikli bir dönüşümü topluluğun dönüşümüne eşlik eder. Bu, zarar gören kişinin fail ile yakınlık içerisinde olması gerektiği anlamına gelmez. Böyle bir şey, bilhassa sürecin ilk aşamalarında aşırı derecede zor ve psikolojik bakımdan tehlikeli olabilir. Son olarak; onarım gerçekleşecekse, zarar gören kişinin topluluk içindeki yaşam koşullarının ve olanaklarının değiştirilmesi gerektiğinden dolayı, zarar gören kişinin durumundaki dönüşümün zararın giderilmesinden daha fazlası olması gerekir.

Bu süreçlerin devam eden diyalogu, topluluk yatırımını, vizyonu ve umudu nasıl pekiştirdiğini görebiliriz. Böylece, topluluk hesap verebilirliği koşullarının, kendi başlarına topluluk gücünün göstergeleri olan bu koşulları güçlendiren süreçleri topluluk içinde başlatmamıza nasıl olanak sağladığını görürüz.

 @AnarkaDergi

 @anarkadergi

 anarkadergi@gmail.com

